

Tuvstarr med gravstickel

Samtal med Majvor Franzén

Av Thorsten Sandberg

När hundraårsminnet av konstnären John Bauers födelse firades 1982 gav Posten ut ett häfte med fyra frimärken. Motiven hämtades från Bauers illustrationer till sagosamlingen "Bland tomtar och troll" som gavs ut i flera upplagor med början 1907.

Två av frimärkena, älgturen Skutt och lilla prinsessan Tuvstarr samt Bortbytingarna, graverades av Majvor Franzén. Övriga två graverades av Czeslaw Slania. Utgåvan blev lyckosam på så sätt att Slanias frimärke med prinsessan Tuvstarr vid tjärnen valdes till 1982 års vackraste frimärke i Postens Frimärksavdelnings omröstning. Tiotusentals frimärksintresserade från hela världen deltog.

Men det var inte bara allmänheten och frimärkssamlarna som attraherades av den trolska atmosfären hos frimärksutgåvan. Av de mer än 90 frimärken Majvor Franzén graverade under sina två decennier på Posten, 1967-1987, rankar hon älgturen Skutt och lilla prinsessan Tuvstarr som en av sina absoluta favoriter.

Med anledning av att det nu gått 40 år sedan Majvor Franzén graverade sina första svenska frimärken ställde jag ett antal frågor om hennes liv och konst. Svaren på dessa frågor redovisas i artikeln.

Vad handlar sagan om och varför har du fastnat för motivet?

Sagan som John Bauer i sin akvarellmålning har haft som utgångspunkt handlar om en oskuldsfull liten prinsessa, omhuldad och

.....
THORSTEN SANDBERG, född 1952,
har under många år arbetat som journalist vid
Postens tidning Nyhets-Posten. Han är dessutom
ledamot i styrelsen för Föreningen Postmusei
Vänner. Han är numera åter verksam vid Posten
Frimärken. Han har vid åtskilliga tillfällen
medverkat i Posttryttaren.
.....

omgiven av all den trygghet en prinsessa kan tänkas ha.

En dag satt hon på en vacker blomsteräng nära slottet och lekte. Medan hon satt där, hade en älg vägarna förbi. Tuvstarr hade aldrig sett en älg förut. Hon blev inte rädd, för hon hade aldrig i sitt liv haft anledning till det. I stället frågade hon älgen vem han var och varifrån han kom.

Älgen svarade att hans namn var Skutt, och att han hade vandrat långt och sett så mycket av världen. Det lät spännande och roligt tyckte Tuvstarr, och till sist frågade hon om hon inte kunde få följa med på en vandring, så att också hon kunde få se världen utanför slottsområdet.

Skutt var mycket tveksam till hennes förslag, men Tuvstarr bönade och bad och Skutt gav till sist efter för hennes böner. Hon fick sitta upp och rida på älgen. Han gav emellertid prinsessan stränga förhållningsorder om hur hon skulle uppföra sig. Men det gick inte så bra för prinsessan Tuvstarr. Hon glömde vissa delar av det Skutt varnat henne för, till exempel älvorna och skogsräten. De tog hennes guldkrona, hennes

De fyra frimärkena i utgåvan John Bauer 100 år, vilka graverades av Czeslaw Slania och Majvor Franzén (frimärkena till höger).

The four stamps in the issue John Bauer 100 years, which were engraved by Czeslaw Slania and Majvor Franzén (stamps to the right).

fina vita klänning, och till sist det lilla guldhjärta, som hon fått av sin mor drottningen i dopgåva. Tuvstarr hade varit så naiv och trott alla om gott.

Skutt, kan man väl säga, representerar fadern i den här sagan, den som är äldre och klokare och känner omvärlden och dessutom har som uppgift att introducera prinsessan i den. Tuvstarr trodde inte riktigt på förmaningarna, då hon levte så omhuldad och överbeskyddad.

Hon tittar förgäves efter sitt guldhjärta ner i skogstjärnen och får göra rätt för sitt namn Tuvstarr, då hon så småningom blir en tuvstarrstuva. Jag, och många flickor med mig, har säkert varit ett litet äventyrligt och modigt tuvstarrsbarn, som inte alltid trott på sina förmanande fäder. Och mycket har vi fått ångra ...

Men jag gör också en annan personlig association till prinsessan Tuvstarr där hon sitter vid skogstjärnen.

Sagan om Tuvstarr är en variant av den

antika myten om Narcissus. I myten blir ynglingen Narcissus den vita doftande narcissen, då han försjunker i sin egen spegelbild. Men prinsessan i den nordiska sagan från förra sekelskiftet förvandlas till den oansenliga kärblomman tuvstarr, då hon dröjer kvar vid tjärnen för att söka efter sitt försvunna guldhjärta.

Frimärksgravören är en ensamarbetare, som sitter ostörd på sitt rum och bearbetar en liten stålplåt med små verktyg. Stålplåten är så blankpolerad att man kan spegla sig i den. Den perfekta miljön för en Narcissus.

Jag kommer ihåg att då jag var nybörjare i gravöyrket kände jag en otrolig arbetsglädje. Om jag inte också haft annat att göra skulle jag kunnat arbeta både dag och natt. Timmarna och dagarna rusade iväg. Vid arbetstidens slut längtade jag redan till nästa arbetsdag. Då en gravyr av ett motiv nästan var färdig, gjorde jag många provtryck. Jag kunde då upptäcka att det behövdes en större kontrast på något ställe. Då fördjupade

jag gravyren just där. Sedan gjorde jag ånyo ett handavdrag och hittade ett annat ställe som jag inte var nöjd med. Ja, så där höll jag på. Petnoga.

Min arbetsglädje kunde liknas vid en passion, dock mycket mindre riskabel än att vara förälskad i en människa. Min vän i Uppsala, tillika professorn i psykiatri Thorsten H:son Frey, lärde mig att förälskelse är en form av galenskap och jag är numera helt på det klara med att denna utsaga är sann och riktig.

Du dröjde kvar i mer än tjugo år vid stålplåten. Hur började det hela?

Jag var tidigt intresserad av teckning och målning. Vänner till mina föräldrar hade en pastellmålning som jag gjort till deras sommarhus. Där brukade Anders Beckman, reklamtecknare och grundare av Beckmans skola, hälsa på. Då han såg min målning lär han ha sagt att "den flickan skulle jag vilja ha som elev på min skola". Och så blev det många år senare.

För att bättra på mina språkkunskaper tillbringade jag åtta månader i England. Arbetade hos en familj utanför London och på fritiden gick jag och tecknade på S:t Martins School of Art inne i London. Jag var också en flitig turist och vandrade genom de flesta museerna, bl.a. National Gallery, Wallace Collection och Tate Gallery.

Jag såg en utställning av tavlor som Sir Winston Churchill hade ställt ut på Royal Academy of Arts. Jag var som ett stort läskapper. Jag sög in och sög in, och förstod efter att ha sett de stora mästarna att om jag skulle bygga en framtid på mitt teckningsbetyg så fick jag nog bli modetecknare. Kanske.

Det här var i slutet av 1950-talet och det var på modet att vara modetecknare. Jag kände till Kerstin Thorvall Falk, Katja of Sweden, Kerstin Lokrantz och Gunilla Pontén. Den sistnämnda som jag dessutom hade sett ute på stan i Stockholm - i klädd en "garnhärva på huvudet". Oh så starkt, det tilltalade mig. Så kom det sig att jag började på Beckmans skola.

Hur var det att gå på Beckmans?

Skolan hade tre utbildningslinjer, mode-tecknarlinjen, reklamlinjen och illustrationslinjen. Göta Trägårdh var lärare på modelinjen. Efter ett par veckor där kände jag intensivt att jag hade hamnat fel. Jag kände mig som en sparv i tranedansen. Mina kurskamrater var otroligt eleganta - ända ut i finger-spetsarna. Jag var liten och dessutom litet knubbig efter allt paj- och cakeätande i England. Jag bad att få byta till reklamlinjen men kände mig till en början rätt så vilsen där också. Men det gick över.

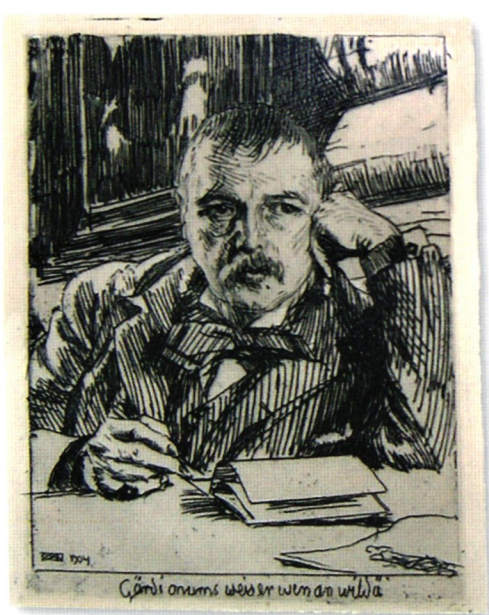
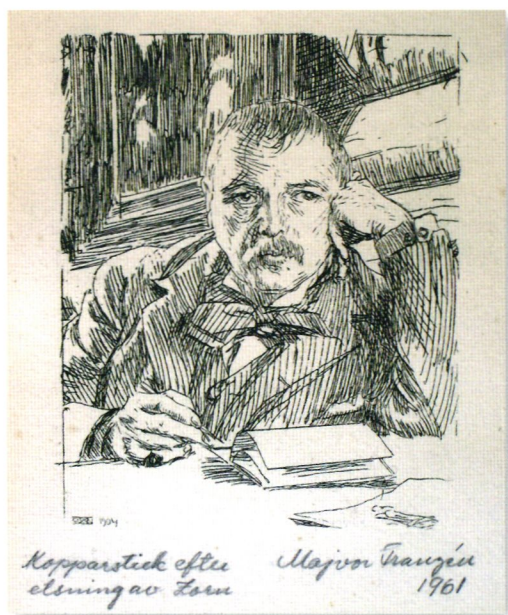
Undervisningen liknade ingen av de tekningslektioner jag tidigare upplevt. Jag skulle lära mig att tänka reklammässigt. Lära mig att göra bilder som väckte uppmärksamhet, bilder som hade budskap, gärna genom att vara roliga eller på ett annat sätt ha en överraskande udd. Huvudlärare var Tom Hultgren, en mycket vältalig ung man, som gav oss en hemuppgift varje vecka.

Han hade genomgång av elevernas alster en viss veckodag. Vi hade lämnat in hemuppgifterna anonymt. På så vis behövde vi inte stå till svars för vad vi åstadkommit och Toms kritik kändes inte så förlamande hård. Men Tom framhävde också förtjänsterna i det som vi gjort, och då kunde vi arbeta vidare med den goda kritiken som utgångspunkt. Tom kom jag senare att ha att göra med. Han gjorde en hel del frimärksförlagor åt postverket.

På den tiden var alla skolor, åtminstone dem jag gått på, av den auktoritära korvstoppningsmodellen. Beckmans var den första skola där mina egna tankar värderades, vilket hade det goda med sig att jag växte. Min pappa kom på inspektion. Han tyckte inte att ordningen, i hans smak, var så stor på skolan. Jag fick veta att han inte ville betala för min utbildning där längre. Skall du fortsätta får du bekosta din utbildning själv, sa han. Det kunde jag förstå inte.

Hur löste du det problemet?

Jag ville skaffa mig ett arbete och så tänkte jag utbilda mig på Konstfackskolan på kväl-

Koppargravyr från 1961 efter etsning av Zorn som Majvor gjorde på uppdrag av Czeslaw Slania.
Denna etsning utgjorde förlaga till Zornfrimärket från 1960.

Copper engraving from 1961, from an etching by Zorn, which Majvor made at Czeslaw Slania's request.
This etching provided the design for the Zorn stamp from 1960.

larna. En polsk pojke på Beckmans skola tyckte att jag skulle försöka få arbete på en polsk reklamfirma han kände till. Plusreklam hette firman som låg vid Hötorget i Stockholm. Jag gick dit och fick ett lärlingsarbete. På firman arbetade en del polacker, på kvällarna också Czeslaw Slania.

Under hösten började jag på Konstfackskolans reklamlinje. Jag tog alltid med mig en mapp med teckningar till Plusreklam, eftersom jag gick direkt från arbetet till Konstfack. Czeslaw började intressera sig för mina teckningsövningar i mappen. Särskilt för de teckningar jag gjorde hos Bengt Arkö, lärare på Konstfack.

Jag hade ritat av gamla bilderböcker, ladderskor, fåglar, tyger, rostiga järnföremål, vissna löv och annat. Czeslaw tyckte att jag var duktig på att få fram strukturerna i de olika materialen. Så en dag ville han lära mig frimärksgravyens konst på grundval av vad han sett. Jag tog emot förslaget ganska motvilligt vill jag minnas. Aldrig, trodde jag, kunde jag göra något i ett så litet for-

mat. Jodå, Czeslaw gav sig inte. Han skaffade stickel, skavstål, tornål, polerstål, en lupp samt en mässingsplåt som jag skulle träna gravering på. Och därmed basta.

Jag började bearbeta plåten och till slut var den full av alla möjliga streck, ansikten och krumelurer. Lärde mig det rätta greppet om stickeln, och hur jag skulle undvika att gräva för djupt i metallen, samt undvika att slinta iväg med stickeln. Koncentration, tålmod och flit gällde här. Inget gick lekande lätt.

Nästa steg blev att gravera i en polerad kopparplåt. Czeslaw gav mig en Zornetsning som jag skulle kopiera. Det lyckades. Nästa uppgift var en romersk soldat, där jag fick ansvara för linjeuppläggningsen i själva ansiktet. Också denna gravyr var på koppar. En sådan gravyr kallas kopparstick.

När kom turen till stålsticket och frimärksformatet?

Det dröjde inte länge. Czeslaw gav mig i uppdrag att göra ett porträtt av kung Gustaf VI Adolf. Varje linje, prick och streck skulle planläggas. Min nervositet var stor, men nu fick jag inte ge upp mina övningar. Jag gjorde många skisser på papper.

Slania undervisade mig - inget fick gå fel. Men så tänkte jag att jag är ju ingen kirurg där ett misstag gäller liv eller död. Så kom jag igång med porträttgravyrerna som tog över två månader. Därefter gjorde jag ännu en stålgravyr i frimärksformat. Jag får vara Czeslaw tacksam för hans envishet att göra en frimärksgravör av mig. Det gav mig ett yrke.

När jag var klar med mina provarbeten försökte Czeslaw, som redan arbetade vid postverket, att ordna ett arbete åt mig som gravörelev. Man gick med på att ge mig ett arbete på frimärkstryckeriet för att räkna postkort på ackord. Då jag måste försörja mig var jag med på noterna och hoppades att graverandet skulle komma senare. På kvällarna gick jag fortfarande på Konstfackskolan.

Månaderna gick. Ingen på postverket tog notis om mig, och jag började undra vad det var för mening med min anställning. Blev det ingen gravyrutbildning? Jag blev ledsen och sade upp mig. Planen var nu att söka ett jobb vid det danska postverket.

Så du åkte till Köpenhamn på vinst och förlust?

Ja, efter att ha ordnat boendet på ett vandrarhem sökte jag upp postverkets huvudkontor och letade mig fram till generaldirektören. Han undrade vad jag ville. Jag framförde mitt ärende och han förhörde sig litet om mig. Sedan ringde han runt till en del herrar, som han skulle bjuda på lunch tillsammans med mig. Det kom en tryckerichef, en frimärksgravör, en konstnär och en ekonomichef. Det var en riktigt dejlig lunch.

Alla var entusiastiska och herrarna kom

Gravyrprov med motivet kung Gustaf VI Adolf.

Sample engraving – the motif King Gustaf VI Adolf.

Grönländskt frimärke med norrsken från 1963.

Greenland stamp from 1963 showing Aurora Borealis.

överens om att jag skulle få börja göra ett Grönlandsfrimärke med ett norrsken som motiv. Jag blev jätteglad. Jag bad om förskott så att jag kunde hyra ett rum, och det var inga problem. Gravören Bent Jakobsen hjälpte mig till rätta i Köpenhamn. Den gamle konstnären Viggo Bang, som gjort förlagan till frimärket, bjöd hem mig och berättade historier för mig om Grönland där han ofta varit.

Czeslaw kom ner till Köpenhamn för att avstyra det hela, men det hjälpte inte. Danskarna ville låta mig försöka. Och det gick vägen. Jag var ganska länge i Köpenhamn, fem månader. Grönlandsfrimärket skulle graveras i fem exemplar, då det skulle ha fem olika valörer.

På hösten 1962 tog jag ledigt. Det äventyrliga Tuvstarrbarnet inom mig tackade ja till en inbjudan från en familj i Texas att komma och hälsa på, och jag reste till USA. Vad jag upplevde där var inte roligt.

Jag utsattes för hot, våld och förtryck i

Frimärket till högertrafikomläggningen 1967.

The stamp to mark the change from left-hand to right-hand traffic in Sweden in 1967.

en omfattning som jag aldrig varit med om tidigare. Det var tur att jag var så ung och stark. Jag vill betrakta de fyra åren i Texas som en konstig tidsbubbla i mitt liv. Något som jag inte skulle fästa någon större vikt vid, eller tänka vidare på. Men hur jag än förtränger dessa minnen, kommer de fortfarande fram i form av mardrömmar på nätterna vilket plågar mig. Något av min tillit försvann och har ersatts med en rädsla som jag mer eller mindre alltid bär med mig. 1966 lyckades jag och min lille son ta oss till Sverige.

Vad hände när du kom hem?

På hösten samma år fick jag arbete som frimärksgravör på postverket i Sverige. Till att börja med fick jag träna på att göra bakgrundsgravyrer i ruttmönster. En kvadratmeter kunde på så vis bli uppdelad på 46 små rutor. Stickeln skulle vara slipad så att man inte kunde slinta.

En glad och lycklig tid i mitt liv inställde sig. Arbetslokalerna för oss gravörer var mycket trevliga. Små ateljéer högst upp under takåsarna i det av Ferdinand Boberg ritade centralposthuset vid Vasagatan i Stockholm. Till mitt rum hörde en balkong. Där planterade vi gravörer penséer på våarna, och där hade vi våra gemytliga kaffepauser när vädret var fint.

Jag tänker här på den genomsnälle Arne Wallhorn. På Heinz Gutschmidt, en mycket originell person. Zlatko Jakus också han jättefin. Ja, det var tider det. Man skulle vilja

skruva tillbaka tiden om det vore möjligt. Vi lärde av varandra och vi hjälpte varandra. Jag blir nästan lite gråtfärdig när jag tänker på att Arne och Heinz är döda, och Zlatko är i Kroatien någonstans långt borta.

Vi fick så småningom en elev, Mikael Askwall, en vek och rar pojke. Han dog tidigt men hann innan dess göra ett frimärke. Så kom Martin Mörck. Han luktade tång och hav, och kom som en ung stark viking in i vår skara.

Det första egentliga frimärket gjorde jag till 1967 års högertrafikomläggning. Där handlade gravyren bara om ruttmönster. Konstnären Pierre Olofsson hade gjort förlagan. Ditintills var varje frimärke som gjordes i Sverige ett litet grafiskt blad i en färg. Det här trafikfrimärket skulle tryckas i två färger fast tryckpressarna från Darmstadt i Tyskland inte var avsedda för annat än djuptryck i en färg. Jag vet inte hur det gick till, men man försökte lösa problemet med tvåfärgstryck med schabloner i tryckpressen. Men resultatet blev inte helt lyckat.

Fortsatte Czeslaw Slania att vara din mentor i gravyrkyrket?

Nej, så småningom frigjorde jag mig från hans sätt att se på gravyren. Insåg tidigt att jag aldrig skulle uppnå hans mästerskap i precision, men jag tyckte inte heller längre att det var eftersträvänsvärt. Enligt mitt sätt att se var hans gravyrer för perfekta och därmed också stela. Jag ville nog hellre att det skulle synas att en människa stod för gravyr-

arbetet. Det blir charmigare så, om nu det ordet är det rätta.

Som konstnärlig rådgivare var Philip von Schantz länge verksam vid Postverket. Han hade många bra synpunkter på mitt arbete, som jag ofta tog fasta på. Han efterträddes av konstnären Nils G. Stenqvist som blev en verklig vän till mig och de övriga gravörerna. Det hände att jag själv fick göra förlagan till frimärken och det uppskattade jag mycket.

Frimärksframställning är ett grupparbete där många människor med sina speciella förmågor och kunskaper medverkar. Hela vägen från idé till förlaga, till gravyr, till tryckcylindrar, till färdigt tryck. Det är nog ingen utanför frimärksvärlden som kan förstå med vilken noggrannhet ett litet frimärke framställs. En hel kedja där varje led utförs med utomordentlig kompetens.

Då jag senast träffade gravören Lars Sjööblom sade han "att gravera är som att meditera". Vid ett tidigare tillfälle sade han "att lära sig att gravera är som att lära sig att cykla. Har man en gång lärt sig konsten, funderar man inte så mycket när man gör det".

Lars reflektion knyter an till några rader jag läst i Tor Nørretranders bok Märk världen:

"Vi kan cykla, men inte förklara hur. Vi kan spela på musikinstrument, men ju skickligare vi blir, desto svårare är det att beskriva hur vi bär oss åt. Inlärnigen av dessa färdigheter

sker under medvetandets kontroll, men inte användningen av dem. I början när vi lär oss ett främmande språk, en ny lek eller en ny stad, trevar vi oss fram stammande, tafatt och förvirrat. Plötsligt sker det en förändring och vi utför aktiviteter bäst utan att tänka på vad vi gör".

Ja, så är det också med gravryrarbete.

Vilket är det svåraste frimärke du gjort?

Om du menar tekniskt vet jag inte, men på ett annat sätt var Gäddan det svåraste frimärke jag någonsin gjort. Det berodde på att jag inte mådde bra, utan uruselt vid tiden då jag graverade det.

En vad jag trodde nära vän hade svikit och kränkt mig, och jag var helt förkrossad. Jag tyckte jag var som gäddan som stod blickstill i vattnet. All energi och glädje hade gått ur kroppen på mig. Jag kunde faktiskt sitta en hel dag och bara stirra rakt framför mig. Jag försökte puffa på mig själv och skrev en dikt till mig och gäddan.

"Vad tänker du på?

Varför står du stilla i viken?

Medelåldern är det så?

Lurad av den du trodde på?

Ja, man blir ibland besviken.

Nå, begrunda ödet en liten stund,
men du får ej alltid stå på grund.

Ge dig ut i natten,

livet är ett okänt vatten."

Frimärket Gäddan som utkom 1979. The stamp "The Pike" issued in 1979.

Graveringen av Gäddan blev ett terapiarbete. En arbetskamrat sa till mig att "du delar in tiden före gäddan och efter gäddan som vi andra säger före Kristus och efter Kristus". Det förhåller sig faktiskt så än i dag att jag har min egen tideräkning.

Åtta år efter att frimärket Gäddan gavs ut lade jag ner gravstickeln. Det var 1987 och jag orkade inte längre fortsätta och fick di-

agnosen utmattningsdepression. Bidragande orsaker var att min man lämnat mig och att min pappa, som betydde så mycket för mig, dog. Livet tog en ny vändning. Idag har jag i viss mån bearbetat mina sorger och försöknats med dem. Jag vill avsluta liknelsen med Tuvstarr, och hoppas när den tiden kommer då man blir en tuvstarrstuva att det flyger upp en liten fjäril ur den.

Majvor Franzén, 1985.

Majvor Franzéns favoritpersoner på frimärken

[1]

”Kerstin Hesselgren var vår första kvinnliga ledamot i riksdagens första kammare. Utformningen av förlagan, om jag minns rätt, var ett samarbete med kvinnorna som arbetade som formgivare på Postens Frimärksavdelning. Porträttet är mjukt och fint av en ung och vacker kvinna. Det är graverat efter ett gammalt fotografi, som med tiden gulnat eller blivit litet lila, därav färgvalet”.

Frimärke från 1971 som erinrar om Kerstin Hesselgren (1872-1962), den första kvinnan i riksdagen.

Stamp from 1971 in memory of Kerstin Hesselgren (1872-1962), the first woman in the Swedish Parliament.

[2]

”Då jag skulle göra ett frimärke med Elise Ottesen-Jensens bild besökte jag RFSU för att sätta mig in i hennes gärning. På en pe-lare i vestibulen fanns ett citat som i kon-centrerad form berättade vad hennes arbete gick ut på: 'Jag drömmer om den dag då alla barn som föds är välkomna. Alla män och kvinnor jämlika och sexualiteten ett uttryck för innerlighet, njutning och ömhet'. Texten och Elises porträtt blev frimärksmotiv”.

Frimärke från 1980 som avbildar Elise Ottesen-Jensen (1886-1973), författare och sexualupplysningspionjär.

Stamp from 1980 showing Elise Ottesen-Jensen (1886-1973), author and pioneer of sexual education.

[3]

”Joe Hill-frimärket gavs ut samtidigt med Elise Ottesen-Jensen-frimärket och har i likhet med detta ett citat. I en bok hittade jag några rader i en sång som var kärnan i hans kamp för arbetarna i USA. Frimärkena till Joe Hill och Elise Ottesen-Jensen är de första svenska som återger hela citat. Av Joe Hills ansikte finns bara en enda bild, så det var inte mycket att välja på. Så fick jag ihop förlagorna som godkändes av Konst- och programrådet”.

Frimärke från 1980 som avbildar Joe Hill (1879-1915), svensk-amerikansk arbetardiktare.

Stamp from 1980 showing Joe Hill (1879-1915), Swedish-American working-class poet.

[4]

"Elin Wägner-frimärket är också ett favorit-frimärke, trots att det utnämndes till årets fulaste frimärke 1983. Mycket orättvist mot Siri Derkert som gjort Wägner-porträttet på väggen till Östermalms tunnelbanestation. Jag har en bild där Siri Derkert står uppflugen på en stege och med en borr ritar motivet på väggen. Jag träffade henne en gång på hennes ålderdom och uppfattade att hon inte var någon helt vanlig person".

Frimärke från 1982 som erinrar om författaren Elin Wägner (1882-1949), enligt ett verk av konstnären Siri Derkert.

Stamp from 1982 in memory of the author Elin Wägner (1882-1949), from a work by the artist Siri Derkert.

[5]

"När jag sökte efter bilder av Ernst Wigforss hittade jag bara foton där han ser byråkratiskt tråkig ut. Men han hade en ostyrig virvel baktill på hjässan vilket i någon mån förtog tråkigheten. Efter ytterligare letande hittade jag ett porträttfoto då han var nittio år. Hans ansikte var så levande och blicken skarp och intelligent. Kanske sa han att 'all egendom är stöld'. Tom Hultgren hjälpte mig med typografin till frimärket."

Frimärke från 1981 vilket avbildar finansminister Ernst Wigforss (1884-1979).

Stamp from 1981 showing Ernst Wigforss (1884-1979), Minister of Finance.

[6]

"Generalsekreterare Dag Hammarskjölds arbete i FN var i fredens tjänst och det förtjänar alltid att uppmärksammas. Här utvecklade han den framgångsrika tysta diplomatin som andra tagit efter. Hammarskjöld var en mycket begåvad och disciplinerad människa som kunde bortse från det mindre viktiga i livet. Genom sitt reserverade sätt uppfattades han som en gåtfull person, och somliga betraktar honom som ett helgon."

Frimärke från 1987 med motivet Dag Hammarskjöld (1905-1961), FN:s generalsekreterare 1953-1961.

Stamp from 1987 showing Dag Hammarskjöld (1905-1961), Secretary General of the United Nations 1953-1961.

Frimärken som graverats av Majvor Franzén

Utgivningsdag	Frimärksmotiv	Valör	Förlaga
7/3 1963	Norrskén (Grönland)	1,5,10,12,15 öre	Viggo Bang
12/1 1967	Tre kronor	1,80,1,85,2,80 kr	Arthur Johansson
2/9 1967	Högertrafik	35,45 öre	Pierre Olofsson
16/10 1967	Postryttare	5 öre	Arne Wallhorn
16/10 1967	Handelsfartyg från 1600-talet	10 öre	Czeslaw Slania
4/7 1968	Kyrkornas världsråd	70,90 öre	Kerstin Abram-Nilsson
9/8 1968	Folkhögskolan 100 år	45 öre	Kerstin Abram-Nilsson
12/5 1969	Albert Engström	35,55 öre	Albert Engström
3/9 1969	Tjörnböarna	15,30,55 öre	Lennart Olson
9/2 1970	Timmerflottning	45 öre	Svenolov Ehrén
9/2 1970	Svenskt konstsmide	5,10 öre	
9/3 1970	Rikssigillet 1439	5 kr	Sven Åke Gustafsson
28/8 1970	Glimmingehus	55 öre	Iwar Andersson
28/9 1970	Gruvdrift	1 kr	Lars Lindeberg
19/2 1971	Kerstin Hesselgren	45 öre, 1 kr	
20/10 1971	Trafiksäkerhet	35,65 öre	Olle Kåks
8/5 1972	Borgholms slottsruin	55 öre	Nils Kreuger
8/5 1972	Laxfiske i Mörrumsån	55 öre	Vimar Ericsson
8/5 1972	Gustav Vasas daler 1547	6 kr	Sven Åke Gustafsson
8/9 1972	Postflygplan Junkers F 13	5,15 öre	Eric Linné/ Yngve Hellström
8/9 1972	Postflygplan Junkers Ju 52	15 öre	Eric Linné
8/9 1972	Postflygplan Friedrichshafen FF 49	25 öre	Eric Linné/ Yngve Hellström
8/9 1972	Postflygplan Douglas DC-3	75 öre	Eric Linné
18/1 1973	Modern postdiligens	70 öre	Olle Wadner
26/4 1973	Pilallé i Skåne	40 öre	Peter Adolf Persson
26/4 1973	Trosa kyrkas klockstapel	50 öre	Reinhold Ljunggren
24/5 1973	Väderobservatör	65 öre	Philip von Schantz/ Ragnar Holmqvist/ Curry Melin
24/5 1973	Satellitbild	65 öre	Philip von Schantz
24/10 1973	Pilgrimsfalk	20 öre	Peter Lindberg
24/10 1973	Lodjur	25 öre	Åke Lindau
23/1 1974	Längdlöpning damer	65 öre	Ronny Johansson
23/1 1974	Backhoppning	65 öre	Björn Larsson
2/4 1974	Stora Sjöfallet	35 öre	Stig T. Karlsson
7/6 1974	Lantbrevbärare	1 kr	Börje Rönnerberg

7/6 1974	Regatta	65 öre	Thore Leykauff
7/6 1974	Varbergs fästning	65 öre	Erik Liljeroth
16/11 1974	Statsisbrytarna Atle och Tor	1 kr	Tom Hultgren
16/11 1974	Tägfärjan Skåne	1 kr	Tom Hultgren
25/3 1975	Kvinnliga byggnadsingenjörer	75 öre	Georg Sessler
20/5 1975	Måttband	55 öre	Kjell Andersson
20/5 1975	Tjädertupp	1,70 kr	Bertil Pettersson
20/5 1975	Rökstenen	2 kr	Arne Gustafsson /Sören Johansson
27/8 1975	Brandförsvär	90 öre	Olle Johansson
27/8 1975	Sjöräddning	90 öre	Hans Andersson
27/1 1976	Skulpturen Vindarnas grotta	1,90 kr	Harry Dittmer
3/5 1976	Sädeskorn av vete	65 öre	Lennart Forsberg
3/5 1976	Groddar och planta av böna	65 öre	Nils G. Stenqvist
19/6 1976	Skeppsrott/latinskt kors	85 öre	Jan Magnusson
8/9 1976	Ormöglespänne	15 öre	Bo Petré/Gunnel Jansson
8/9 1976	Dryckeshorn	30 öre	Jan Magnusson
9/10 1976	John Ericsson	1,30 kr	Svenolov Ehrén
24/3 1977	Motionslöpning	95 öre	Ove Andersson
8/9 1977	Sättugnhäll	70 öre	Nordiska museet
13/3 1979	Väggtextil från Skåne	4 kr	Lennart Hansson
6/9 1979	Johan Olof Wallin	4,50 kr	L. H. Roos af Hjelmsäter /Ragnar Holmqvist
6/9 1979	Gädda	65 öre	Curt Lindhé
15/11 1979	Dräktsmycke från Jämtland	1,30 kr	
4/6 1980	Elise Ottesen-Jensen	1,30 kr	Anna Riwkin /Majvor Franzén
4/6 1980	Joe Hill	1,70 kr	Majvor Franzén
11/10 1980	Seriefiguren Bamse	1,15 kr	Rune Andréasson
29/1 1981	Ernst Wigforss	5 kr	Lars Åström/ Tom Hultgren
28/4 1981	Troll	1,50 kr	Svenolov Ehrén
28/4 1981	Skogsrå	2 kr	Svenolov Ehrén
10/10 1981	Scen ur filmen Körkarlen	1,50 kr	Julius Jaenzon
3/6 1982	Elin Wägner	1,35 kr	Siri Derkert
10/2 1983	Trycktyper för handsättning	1,65 kr	Ingalill Axelsson
24/8 1983	Fjällräv	2,10 kr	Ingalill Axelsson/ Per Klaesson/ Bengt Olof Olsson
27/3 1984	Fjällämmel	1,90 kr	Ingalill Axelsson
27/3 1984	Myskoxe	1,90 kr	Ingalill Axelsson /Per Klaesson/ Bengt Olof Olsson
14/3 1985	Hasselmus	2 kr	Ingalill Axelsson /Bengt Åke Lundberg
14/3 1985	Storröding	2 kr	Ingalill Axelsson

12/10 1985	Birger Sjöberg	4 kr	Eva Jern
12/10 1985	Världsungdomsåret. Fred	3,20 kr	Charlotta Ankar
23/1 1986	Storlom	2,30 kr	Lars Jonsson
27/5 1986	Uppsala	2,10 kr	Kurt Netzler
27/5 1986	Eskilstuna	2,90 kr	Kurt Netzler
27/5 1986	Bilavgaser	2,10 kr	Ingalill Axelsson
27/5 1986	Global luftförorening	2,90 kr	Ingalill Axelsson
10/8 1987	Dag Hammarskjöld	3,10 kr	Björn Brusewitz
10/8 1987	Folke Bernadotte	3,10 kr	Björn Brusewitz

Nils G. Stenqvist (1934-2005),
medlem av Postens Konst- och programråd,
i samtal med Majvor Franzén.

Nils G. Stenqvist (1934-2005),
a member of the Post Office Art and
Programme Council, in conversation
with Majvor Franzén.

Majvor Franzén – Stamp Engraver

This article introduces one of Sweden's foremost stamp engravers, Majvor Franzén (born 1943). She worked as an engraver from 1967 until 1987, producing engravings for over 90 stamps.

To celebrate the 100th anniversary of the birth of the artist John Bauer in 1982, the Post Office issued a booklet of four stamps. The motifs came from Bauer's illustrations for the fairy tale collection "Bland tomtar och troll" (Among Elves and Trolls), several editions of which had been published since the first one in 1907.

The engravings for two of the stamps, "älgturen Skutt och lilla prinsessan Tuvstarr" (The Elk Bull *Skutt* and Little Princess *Tuvstarr*) as well as "Bortbytingarna" (The Changelings) were made by Majvor Franzén. Czeslaw Slania made the engravings for the remaining two stamps. The issue was successful in that Slania's stamp of "Prinsessan Tuvstarr vid tjärnen" (Princess *Tuvstarr* by the Forest Lake) was voted the most beautiful stamp of 1982 in the Swedish P.O. Stamp Department's competition, in which tens of thousands of stamp enthusiasts from all over the world took part.

However, it was not only the public and the stamp collectors who were enchanted by the bewitching atmosphere of the stamps. Majvor Franzén considers "älgturen Skutt och lilla prinsessan Tuvstarr" one of her absolute favourites among the many stamps she engraved during her two decades at the Post Office.

In this article her life story is told by Thorsten Sandberg, a journalist at the Post Office corporate magazine, *Nyhets-Posten*, in the form of an interview with the engraver.

Majvor Franzén got her education at the Stockholm College of Arts, Crafts and Design (Konstfackskolan) in the evenings. At the same time she worked at a Polish Ad-

vertising Agency in Stockholm, Plusreklam. Here she met the famous engraver, Czeslaw Slania. He began taking interest in her drawings and persuaded her to learn the art of engraving.

Her first stamp engraving was made for the Danish Post Office (a stamp for Greenland) in 1962. She then went to the United States, where she stayed for four years. When she returned to Sweden in 1966, she was offered a job as stamp engraver at the Swedish Post Office.

Majvor Franzén's first Swedish stamps, three values in the Three Crowns series, was issued early 1967. Twenty years later she engraved her last stamps, depicting Folke Bernadotte, a Swedish diplomat, and Dag Hammarskjöld, Secretary General of the United Nations. In all, her Swedish stamps amounted to 79 different ones. Her complete stamp production is listed at the end of the Swedish language version of this article.

During the interview, Majvor Franzén pointed out that she has the following six favourite people, depicted on her stamps:

1. Kerstin Hesselgren (1872-1962), the first woman in the Swedish Parliament.
2. Elise Ottosen-Jensen (1886-1973), author and pioneer of sexual education.
3. Joe Hill (1879-1915), Swedish-American working-class poet.
4. Elin Wägner (1882-1949), author of several novels.
5. Ernst Wigforss (1884-1979), Minister of Finance.
6. Dag Hammarskjöld (1905-1961), Secretary General of the United Nations.